

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/169730,Uroczystosci-pogrzebowe-polskich-wiezniarek-KL-Ravensbrck-Frstenberg-Havel-6-wrz.html>
24.04.2024, 21:08

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück - Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022

W miejscowości Fürstenberg/Havel w Niemczech odbyły się uroczystości pogrzebowe więźniarek KL Ravensbrück, współorganizowane przez Instytut Pamięci Narodowej, z udziałem m.in. przedstawicieli rodzin ofiar. Instytut Pamięci Narodowej reprezentował zastępca prezesa dr hab. Krzysztof Szwagrzyk.

Ku pamięci dzieciom –
więźniom Ravensbrück.
Zostały tu wywiezione,
wiele z nich przyszło tu na
świat, niewiele spośród
nich przeżyło.

Памяти детей - узников
Равенсбрюка. Многие
были сюда насильно
привезены, многим
довелось здесь родиться,
только немногие выжили.

A la mémoire des enfants
détenus à Ravensbrück.
Ils ont été déportés ici, ils
sont souvent nés ici, peu
d'entre eux ont survécu.

Aat Breur, Ravensbrück 1943-1945

Nie jesteście zapomnieni
Вы не забыты
Qu'ils ne soient pas oubliés
Nem felejtünk el benneteket
Ihr seid nicht vergessen
You are not forgotten

A ravensbrück
fogyok emlé
hurcolták el
itt születtek,
maradtak él

Zur Erinnerung
Kinderhäftli
Ravensbrück
hierher vers
hier geboren
überlebten.

In rememb
child prison
brück. They
here by for
born here.

Wiceprezes IPN dr hab. Krzysztof Szwaagrzyk przekazał do zbiorów Muzeum Ravensbrück artefakty odnalezione na terenie byłego KL Ravensbrück w trakcie prac archeologicznych, prowadzonych przez IPN w 2019 roku – 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wiceprezes IPN dr hab. Krzysztof Szwaagrzyk przekazał do zbiorów Muzeum Ravensbrück artefakty odnalezione na terenie byłego KL Ravensbrück w trakcie prac archeologicznych, prowadzonych przez IPN w 2019 roku – 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wiceprezes IPN dr hab. Krzysztof Szwaagrzyk przekazał do zbiorów Muzeum Ravensbrück artefakty odnalezione na terenie byłego KL Ravensbrück w trakcie prac archeologicznych, prowadzonych przez IPN w 2019 roku – 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wiceprezes IPN dr hab. Krzysztof Szwaagrzyk przekazał do zbiorów Muzeum Ravensbrück artefakty odnalezione na terenie byłego KL Ravensbrück w trakcie prac archeologicznych, prowadzonych przez IPN w 2019 roku – 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uczestnicy uroczystości oddali hołd kobietom zamordowanym w KL Ravensbrück składając białe i czerwone róże na tafli jeziora Schwedt, gdzie spoczywają prochy ofiar obozu – 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uczestnicy uroczystości oddali hołd kobietom zamordowanym w KL Ravensbrück składając białe i czerwone róże na tafli jeziora Schwedt, gdzie spoczywają prochy ofiar obozu – 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uczestnicy uroczystości oddali hołd kobietom zamordowanym w KL Ravensbrück składając białe i czerwone róże na tafli jeziora Schwedt, gdzie spoczywają prochy ofiar obozu – 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uczestnicy uroczystości oddali hołd kobietom zamordowanym w KL Ravensbrück składając białe i czerwone róże na tafli jeziora Schwedt, gdzie spoczywają prochy ofiar obozu – 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Złożenie kwiatów w miejscach pamięci KL Ravensbrück – 6 września 2022. Fot. Sławek

Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

W centrum Wanda Półtawska, była więźniarka KL Ravensbrück. Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wojciech Kolarski, sekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP. Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Wicemarszałek Sejmu Małgorzata Gosiewska. Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Jan Józef Kasprzyk, szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Pogrzeb polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, zastępca prezesa IPN. Pogrzeb polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Sekretarz stanu ds. europejskich i koordynator stosunków z Polską w Rządzie

Brandenburgii Jobst-Heinrich Ubbelohde. Pogrzeb polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Pogrzeb polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Pogrzeb polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Pogrzeb polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Grób Polek zamordowanych w KL Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Ziemia z polskiej nekropolii narodowej Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie podjęta w dniu 2.09.2022 r. przez Instytut Pamięci Narodowej przy Pomniku - Mauzoleum Ofiar Obozów Koncentracyjnych złożona w grobie polskich Więźniarek KL Ravensbrück na cmentarzu w Fürstenberg/Havel w dniu 06.09.2022

Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – Fürstenberg/ Havel, 6 września 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Przy grobie Marka Rzewuskiego, niemowlęcia urodzonego w obozie, zmarłego z wycieńczenia tuż przed końcem wojny. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück – 6 września 2022 Fot. Sławek Kasper (IPN)

Uroczystości poprzedziło oficjalne przekazanie przez Instytut Pamięci Narodowej do zbiorów Muzeum Ravensbrück artefaktów odnalezionych w trakcie prac archeologicznych prowadzonych w 2019 r. przez Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN, które odbyło się w Miejscu Pamięci Muzeum Ravensbrück. Protokół przekazania został podpisany przez dr. hab. Krzysztofa Szwagrzyka, zastępcę prezesa Instytutu Pamięci Narodowej i dr Andree Genest, dyrektor Miejsca Pamięci i Przestrogi Ravensbrück, zastępczynię dyrektora Fundacji Miejsc Pamięci Brandenburgii.

– Powróciliśmy po Swoich, powróciliśmy po to, żeby odnaleźć święte prochy Polek pomordowanych w Ravensbrück, a skremowanych w Fürstenbergu. Powróciliśmy i znaleźliśmy. Leżały tuż obok głównej ścieżki nekropolii, na głębokości 30 centymetrów. (...) Przez wiele długich dni oddzielaliśmy od ziemi maleńkie fragmenciki kości, ale także przepalone elementy garderoby, spinki do włosów, klamerki, sprzączki, zapinki, haftki, guziki. O tym, że odnaleźliśmy prochy Polek,

utwierdzały nas treści umieszczone na metalowych tabliczkach, kiedyś przytwierdzonych do urn z prochami. Jakże swojsko brzmiące imiona i nazwiska Polek: Irena Sagan, Małgorzata Dembowska, Marianna Plewa, Leokadia Siwiec, Stefania Jachimowicz...

- mówił podczas uroczystości wiceprezes IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk. Złożył także osobiste podziękowanie partnerom niemieckim za życzliwość, otwartość i pomoc.

Następnie uczestnicy uroczystości oddali hołd kobietom zamordowanym w KL Ravensbrück, składając wieńce pod pomnikiem ofiar obozu, a także pod tablicą upamiętniającą polskie więźniarki. Białe i czerwone róże położono na tafli jeziora Schwedt, gdzie spoczywają prochy ofiar obozu, wrzucone tam przez ich oprawców.

W południe rozpoczęły się główne uroczystości, na które przybyły m.in. były więźniarki obozu Ravensbrück – Wanda Półtawska i Barbara Piotrowska oraz rodziny Polek rozstrzelanych w tutejszym obozie w roku 1942. W uroczystościach wzięli udział m.in. wicemarszałek Sejmu Małgorzata Gosiewska, sekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP Wojciech Kolarski, szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Jan Józef Kasprzyk.

W miejscowości Fürstenberg, położonej ok. 2 km od KL Ravensbrück, odprawiona została Msza święta polowa, celebrowana przez abp. Andrzeja Dziegę, metropolitę szczecińsko-kamieńskiego. O godz. 15.00 na cmentarzu w Fürstenbergu (Friedhofsweg 2) rozpoczął się uroczysty pogrzeb ofiar.

- Trzeba podziękować organizatorom, ponieważ 80 lat czekaliśmy na to, aby wreszcie ktoś powiedział prawdę o II wojnie światowej w sposób obiektywny. Jestem jedyną Polką, która przeżyła pomimo wyroku śmierci. Wyroki śmierci dostawały tylko Polki i kilka Francuzek. Ale nie wszystkie wyroki zostały wykonane tu w Ravensbrück, część tych kobiet wróciła do Polski, dlatego że zostały uratowane. Jedna osoba zabija, a druga ratuje

- powiedziała Wanda Półtawska podczas uroczystości pogrzebowych.

W grobie zamordowanych Polek, obok trumien ze szczątkami, umieszczono urnę z ziemią z polskiej nekropolii narodowej – Cmentarza Wojskowego na Powązkach w Warszawie.

***

W latach 1940–1943 na cmentarzu w Fürstenbergu, w podziemiach kaplicy, która istnieje do dziś, palono zwłoki więźniarek – w tym Polek, a prochy zakopywano w nieoznaczonych grobach.

W 1989 r. w czasie kopania grobu na cmentarzu zostały odkryte urny. Na urnach były metalowe tabliczki z imionami i nazwiskami oraz datami urodzin więźniarek. Na wieczkach zapisano także datę kremacji i numer listy obozowej oraz nazwę miejscowości „Fürstenberg”, gdzie dokonano kremacji. Wieczka urn trafiły do miejscowego muzeum.

Dopiero w 2019 roku pracownicy Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN mogli rozpocząć prace na cmentarzu w Fürstenbergu. Już pierwszego dnia poszukiwań odnaleziono urny zawierające prochy i szczątki zamordowanych Polek. Zachowały się też aluminiowe plakietki i tabliczki szamotowe, na których zostały wybite dane ofiar: ich imiona, nazwiska, daty urodzin i śmierci, a nawet numery z listy krematoryjnej. Na ich podstawie zidentyfikowano 45 ofiar: m.in. Henrykę Dembowską z córką Małgorzatą, siostry Poborcówny – Irenę i Halinę, Zenonę Kierską, Krystynę Niemirycz. Odnaleziono również metalowe fragmenty ubrań, zapinki.

IPN jest głównym organizatorem uroczystości, współorganizatorem jest Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Uroczystości przygotowano przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Klubu Byłych Więźniów Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück. Budowę grobu sfinansował Instytut Pamięci Narodowej.

***

Obóz koncentracyjny w Ravensbrück powstał w marcu 1939 r. Jego pierwszymi więźniarkami były działaczki niemieckiego ruchu oporu i niemieckie komunistki. Ravensbrück był głównym obozem koncentracyjnym dla kobiet, zorganizowanym i prowadzonym przez Niemcy w czasie II wojny światowej. Łącznie do obozu w całym okresie jego funkcjonowania przywieziono ponad 100 tys. kobiet (niektóre szacunki sięgają liczby 120 tys.). Działał nieprzerwanie do czasu wyzwolenia go 30 kwietnia 1945 r. przez Armię Czerwoną. Przywożono tam kobiety z całej Europy. Największą grupę, niemal 40-tysięczną stanowiły Polki. Polskie kobiety stanowiły także większość więźniarek, na których przeprowadzono bestialskie eksperymenty pseudomedyczne. W sierpniu i wrześniu 1944 roku do obozu trafiły Polki z Warszawy w ramach represji popowstaniowych.

Obóz koncentracyjny w Ravensbrück był miejscem eksterminacji Polek ze wszystkich warstw społecznych. Zostały tam osadzone konspiratorki, działaczki ruchu oporu, lekarki, prawniczki, artystki: pisarki, malarki, ale również robotnice. W nieludzkich warunkach walczyły o zachowanie ludzkiej godności i człowieczeństwa: organizowały tajne nauczanie, uczyły się języków, pisały, organizowały tajne nabożeństwa.

Wiele tysięcy Polek osadzonych w Ravensbrück zmarło z wycieńczenia lub zostało zagazowanych. Blisko 8000 doczekało oswobodzenia. Okaleczone fizycznie i psychicznie, niejednokrotnie nie były w stanie pracować ani założyć rodziny.

POLECAMY:

- [Zbigniew Stanuch, Ravensbrück Historia nie do zapomnienia. Perspektywa polska](#)
- [Zbigniew Stanuch, Ravensbrück Die Geschichte, die nicht vergessen werden darf. Der Polnische Standpunkt](#)
- [Zbigniew Stanuch, Ravensbrück. A story not to be forgotten. The Polish perspective](#)
- [Ravensbrück – pamięć o ofiarach niemieckiej zbrodni \(zapis dyskusji na IPNtv\)](#)

Pliki do pobrania

[Uroczystości pogrzebowe polskich więźniarek KL Ravensbrück – folder \(pdf, 2.35 MB\)](#)